

Momenten voor de eeuwigheid

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Kjersti Anfinnsen

Momenten voor de eeuwigheid

Vertaald uit het Noors door
Geri de Boer

Ambo|Anthos
Amsterdam

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij een subsidie van NORLA Norwegian Literature Abroad

ISBN 978 90 263 6456 3

© 2019 & 2021 Kolon Forlag, een imprint van
Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo

© 2023 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam en Geri de Boer

Oorspronkelijke titel *De siste kjærtegn & Øyeblikk for evigheten*
Oorspronkelijke uitgever Gyldendal

Omslagontwerp bij Barbara, op basis van het originele ontwerp
van Egil Haraldsen en Ellen Lindeberg | EXIL DESIGN
Foto auteur © Svart Hvitt

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

De laatste strelingen

Voor Karoline en Aksel

Lijstje

Gudrun is overleden. Mijn hartsvriendinnetje van vroeger. Het bericht bereikt me via mijn zus, die nog wel leeft. Ontegenzeggelijk. Ik ben zo'n drie seconden neerslachtig door het nieuws, maar eigenlijk dacht ik dat ze al jaren dood was. Toch is het jammer. Gudrun was een goeie.

Het is maar goed dat de dood grenzen stelt aan de ouderdom. Liever een paar jaar te vroeg dan een jaar te laat. Ik streep Gudruns naam door op het lijstje van mensen die iets voor me betekenen. Ze was mijn laatste nog levende vriendin. Ik blijf zitten en schud mijn hoofd bij het zien van al die doorhalingen. Geknoei en gekrabbel. Zo zit ik een minuutje of wat, ik weet niet precies hoelang.

Ja ja.

Tijd is lastig.

Het wordt er met de jaren niet echt gemakkelijker op.

Ergens is het wel fijn om niet meer al die levens bij te hoeven houden: groeten, cadeautjes, bedriegerijen, ziektes, begrafenissen. Maar toch: terwijl ik de rouwbrief moeizaam verfrommel, begin ik erover te piekeren of er nog wel mensen leven om een kerstkaart aan te sturen. Moeilijk te zeggen. Zijn er misschien mensen met wie ik het contact ergens onderweg ben kwijtgeraakt? Mensen die een gebrek hebben dat hen beperkt, die geen geld hebben of die een zo onbeduidende indruk hebben gemaakt dat ik me hen niet eens herinner? Nee, niet echt, maar ik heb mijn zus nog wel. Of liever gezegd, Elisabeth heeft mij. We hebben elkaar al jaren, sinds de dood van onze moeder, niet meer gezien. Genoeg daarover.

Redenen om niet te reizen

‘Dear dr. Solheim.’

Het NewYork-Presbyterian Hospital stuurt me nog altijd uitnodigingen. Standaard platitudes. Samen zijn met naald en draad, blablabla. Hapje en drankje, blablabla. Bridge, bingo, blablabla.

Ik begrijp nog steeds niet waarom MacDowell ons onderlinge contact warm houdt, maar toen ik vanmorgen de post opende vond ik een overdreven vleierende uitnodiging om op Vrouwendag een lezing te houden over mitralisklepplastiek volgens de Solheim-Williams-methode. Mensen horen me graag vertellen over toen Henry en ik operaties uitvoerden in allerlei borstkassen. Hij is nu natuurlijk dood, maar voor zijn dood was hij degene die voordrachten hield over onze casuïstiek en methodes.

Dat was de beste oplossing.

Mensen luisteren beter als mannen praten.

Ik sloeg de uitnodigingen sowieso altijd af, en dat zal ik blijven doen. Er zijn grenzen. Kom ik daar aanzetten met mijn verouderde hartchirurgietechnieken. Ze willen denk ik alleen maar zien hoe oud ik inmiddels ben.

Ik kan nog altijd zelfstandig lopen en zo duidelijk praten dat een heel auditorium kan verstaan wat ik zeg, maar mijn brein is niet meer zo vlot en in mijn gezicht heb ik een wereldkaart aan grenzen en kraters. Het duurt twee uur om me te op te maken. Minstens. Het is niet zo gek dat ik het liefst thuisblijf.

De uitnodiging heeft beslist ook een ander doel. Het ziekenhuis

heeft waarschijnlijk een pionier nodig naar wie ze kunnen verwijzen om hun reputatie te verbeteren. Alle eerste vrouwelijke chirurgen die ze daarvoor gebruikten zijn inmiddels dood. Naar behoren geëerd en begraven met hun onderscheidingen voor hun baanbrekende carrière.

Ik word al niet goed als ik aan applaus denk.

Als ik daarnaartoe zou gaan, gaat er na de lezing vast iemand doorvragen waarom ik zo'n zware specialisatie had gekozen. Als ik eerlijk zou zijn, zou ik antwoorden: 'Ik weet het niet.'

Sommigen zouden aankomen met hun ideeën over werken in een door mannen gedomineerde omgeving, en ik zou het allemaal bevestigen. Maar ik had toen geen tijd om over zulke kinderachtigheden na te denken, ik concentreerde me op het werk. Ik wóónde vijfendertig jaar lang praktisch in het ziekenhuis. Het was zwaar omdat het dat nu eenmaal wás. Ik had een comfortabeler bestaan kunnen kiezen, maar het hart is allesoverheersend.

Eenhoog

Meestal zit ik in mijn lekkere stoel voor het keukenraam. Ik slaap of ik kijk uit op de straat. Rijtjeshuizen, was die te drogen hangt, groene planten. Op natte dagen loopt het water langzaam in dunne stroompjes langs de stoepranden en neemt het kleine hoopjes grond mee uit de perken. En stof. Afgezien van de per seizoen wisselende lichtval en beplanting, verandert er maar weinig. Als je het zo bekijkt, is wonen in Parijs voor mij net zo saai als waar dan ook in de wereld. De Rue des Thermopyles is over het algemeen net zo bewegingsloos als mijn onderlijf.

Zo is het.

Niet dat ik het vrijen mis.

Yannick was de laatste. Hij had vreselijk lelijke testikels. Iets lelijkers heb ik nooit gezien, geloof ik. Dat was al meer dan vijftien jaar geleden. Af en toe betrap ik mezelf erop dat ik met mijn vingers meen te moeten navoelen of ik daarbeneden ben dichtgegroeid, maar ik weet best dat het zo niet werkt.

Gelukkig heb ik geen kwalen.

Toen ik nog mannen toeliet, had ik allerlei problemen. Urinewegontstekingen en bacteriële vaginosen. Onder meer. De meeste vrijpartijen voelden aan als naakte work-outs en omdat het lang duurde voordat ik doorhad hoe egoïstisch mannen zijn, eiste en kreeg ik pas orgasmes toen ik al in de veertig was. Het is nog altijd onbegrijpelijk dat ik op dat gebied zo traag was. Sommige illusies zijn hardnekkig.

Mijn zus

‘Wát?’ roept mijn zus vanaf het scherm.

‘Ik zei dat ik moet gaan,’ roep ik terug. ‘Ik heb een afspraak bij de tandarts.’

‘Wacht even,’ roept ze, ‘ik zet het volume wat harder.’ Dit doet ze altijd als ik een eind probeer te maken aan een gesprek. ‘Probeer het nog eens,’ roept ze, en ze buigt zich met haar grootste oor naar me toe.

Ik zet mijn bril af. Er zijn grenzen aan waarvan je getuige wilt zijn. ‘Ik moet nu afsluiten,’ roep ik.

‘Nou ja,’ roept ze terug. ‘Heb je wel iets meegekregen van waar ik het over had?’

‘Ik ben niet achterlijk.’

‘Laat je je gebit weer bleken?’

‘Ja,’ roep ik, ‘en nu moet ik rennen.’

‘Rennen, jij? Ik zie heus wel dat je nog in bed ligt. Je bent toch niet ziek, Brittje?’

‘Ik heet Birgitte,’ mompel ik.

‘Wat?’ roept mijn zus.

‘Niks,’ zeg ik.

‘Gisteren zijn we naar het graf van papa en mama geweest. De tuinman zet er volgende week planten neer.’

‘O, fijn,’ zeg ik.

Het wordt heel stil en mijn zus krijgt die gekwetste uitdrukking op haar gezicht. Ik snap niet dat zij mijn zus kan zijn. Hoe komt ze aan die sentimentaliteit?

‘Het kan je niet schelen,’ zegt ze.

‘Mensen zijn nooit zo verdrietig over ons overlijden als we denken dat ze zullen zijn,’ zeg ik.

Nu ziet mijn zus er nog bedroefder uit. ‘Kun je niet wat positiever zijn?’ vraagt ze. ‘Daar wordt het bestaan gewoon wat leuker van, hoor.’

Ik gaap, haal mijn schouders zuchtend op en kijk weg.

‘Brittje?’ zegt mijn zus. ‘Je zou eens een kijkje moeten nemen in een verzorgingshuis of bij een of ander vrouwenclubje. Wat dacht je van kalligrafie? Of qi gong?’

‘Daar zie ik het nut niet van in,’ zeg ik. ‘Naar de tandarts gaan stilt mijn behoefte aan sociaal contact wel. Volgende week moet ik naar de fysiotherapeut. En verder heb ik afspraken met de dokter, de kapper, de huidverzorger en de chiropractor. Mijn agenda zit vol.’

‘Ik snap niet dat je er de puf voor hebt,’ zegt mijn zus.

‘Ik ook niet,’ zeg ik.

Elisabeth blijft me aanstaren. Ze lijkt een beetje op mama, met die felle ogen. Als ik zie dat ze weer verder wil praten, zeg ik snel: ‘We hadden al lang geëuthanaseerd moeten zijn.’

Verwachtingen

Via internet heb ik contact met een man. We schrijven elkaar al een paar maanden. Hij beweert dat hij Javier heet en architect is. Het plan is om een keer af te spreken. Hij schrijft dat hij momenteel op reis is, maar laat doorschemeren dat hij in een of andere instelling zit, een ziekenhuis of een revalidatiecentrum of zoiets. Ik hoop dat hij niet vreselijk gewond is.

Het zou me niet verbazen als hij zwaar aan de drank is.

Dat zou echt iets voor mij zijn.

Mijn meest geslaagde relaties waren met alcoholisten. Wel met alcoholisten onder de vijftig jaar, want daarna worden ze walgelijk. Dan zijn die mannen de controle over hun drinkgedrag helemaal kwijt, om nog maar te zwijgen van de inwendige schade die tot uiting komt in onbeheersbaar trillen, onopzettelijk scheten laten, boeren en roechelen. En zoals ze er dan uitzien, met hun huid die stinkt uit wijdopen poriën – nee, bah, daar moet ik echt niet aan denken. Maar jonge alcoholisten grenzen aan de definitie van zuivere romantiek; ze paraderen over de boulevards zonder ook maar enige hinder te ondervinden van hun verslaving. Het heeft iets aantrekkelijks om met rust te worden gelaten. Misschien waren mijn alcoholistenrelaties daarom het langdurigst: mijn lief had iets anders harder nodig dan mij.

Colin

Als ik buiten kom, eet ik bij Chez Colin. Het is niet ver lopen en de obers behandelen me niet alsof ik zwakzinnig ben. Ik ga aan mijn vaste tafeltje bij het raam zitten en krijg zonder veel gedoe *oeufs en cocotte* geserveerd met geroosterd brood en *café léger*.

Daar kan mijn maag nog tegen.

Als Colin werkt, maakt hij een praatje met me – over het weer, voetbal, zijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen.

Soms vraag ik me af of hij met me flirt of dat hij alleen maar beleefd is, en als ik dan wat meer charme inzet, zie ik dat hij daarvan erg in de war raakt. Zijn gezichtsuitdrukking bevriest en hij durft bijna geen woord meer te zeggen. Dan moet ik ons beiden uit deze situatie redden door iets alledaags te zeggen over de lawaaiërië kinderen van de buurman, over de vorige hittegolf of de volgende orkaan, over verval, ziekte en dood. Ik vertel hem niets over Javiér. Alsof ik nog altijd alle mogelijkheden openhoud.

Chips

Vandaag ben ik bijna niet uit bed geweest. Alleen omstandige tochtjes naar het toilet, en toen kwam de gedachte bij me op dat ik misschien iets moet bedenken om te doen, maar de opties waren bedroevend.

Niets is verleidelijk.

Ik sabbel op een stukje chips en huiver bij de gedachte dat er een moment komt waarop ik aan de luiers moet. Als het zout van het chipje af is gesabbeld, wordt het na een tijdje zo vochtig dat het smelt. De consistentie lijkt op die van melige appels. De zak knispert als ik er een nieuw chipje uit pak, dat ik tussen mijn nauwelijks geopende lippen heen en weer haal.

Uiteindelijk heb je jezelf maar te accepteren.

Toekomstvisioenen

Mijn moeder zei ooit dat ik als eerste een vriend zou krijgen. Ik weet nog hoe geruststellend dat was. Elisabeth had net opzettelijk een glas melk van de tafel gemept. Mama negeerde het en begon met mij over de toekomst te praten. Over mijn man, die vast directeur zou zijn; over mijn kinderen, mijn huis met een groot gazon. ‘Wil je een hond hebben?’ vroeg ze.

Ja, ik wilde wel een hond, en dan mocht Elisabeth hem wel uitlaten, voegde ik eraan toe. Daar was mijn zus blij mee.

Eigenschappen

Javiér schrijft me dat hij niet kan slapen.

Meer schrijft hij niet.

Hij had net zo goed niets kunnen schrijven, als hij toch zo weinig te zeggen heeft. En nog voorspelbaar ook. Iedereen weet hoe oppervlakkig en fragmentarisch ouderen slapen. Bovendien moet hij waarschijnlijk vaak naar de wc wegens een vergrote prostaat.

Natuurlijk schrijf ik dat niet.

De geslachtsorganen van oudere mensen zijn niet bepaald romantisch. Ik vermijd het over het algemeen daar dieper over na te denken. Dus ik vraag of hij misschien een akelige droom heeft gehad. Hij antwoordt dat hij denkt aan een aanbouw die hij ooit heeft getekend en waar hij af en toe vol afkeer langs loopt. Nu ligt hij zich te ergeren aan zijn prutswerk. Vervolgens maakt hij een grapje.

Dat helemaal niet grappig is.

Omdat humor en andere soorten van charme geen eigenschappen zijn die ik erg waardeer, laat ik het passeren. Maar voordat ik iets beleefds kan antwoorden, stuurt hij een berichtje waarin hij spijt betuigt over zijn slechte grap. Zelfkennis bij mannen komt altijd als een positieve verrassing. Ik word er inwendig blij van. Zo weinig is daar maar voor nodig.

Schaamte

Een paar jaar geleden vond er her en der in Parijs een reeks inbraken plaats bij ouderen. Er werden altijd dingen gestolen of vernield, en soms werd er ook geweld uitgeoefend of verkrachting gepleegd. Het was volstrekt onbegrijpelijk. In nieuwsuitzendingen vertelden oudere mensen over de vandalen. Twee jonge jongens, die op allerlei manieren de woningen binnenkwamen: ze gaven zich uit voor hulpverleners van de gemeente, ze kwamen de meters opnemen of ze wilden een religieuze boodschap brengen.

De meeste indruk maakte de smoes dat de jongens van een schoolkrant waren en een dame wilden interviewen over de oorlog. Op het journaal vertelde ze onthutst dat ze eerst blij was dat er mensen kwamen om mee te praten en dat ze zelfs dacht dat ze van nut kon zijn. Toen werd het stil. Alle sporen van gevoelens in haar gezicht werden uitgevlakt.

‘Nee, nee,’ zei ze, en toen begonnen de tranen te vloeien. Meteen verborg ze haar gezicht.

En ik verborg het mijne.

De dagen daarna was ik bevangen door een enorme zwaarmoedigheid. Ik kreeg haast geen adem meer. Ik weet nog hoe ik op mijn hoede was voor iedereen die hier naar binnen wilde, hoe bang ik was om de deur uit te gaan: zo bang dat ik er misselijk van werd. Het liefst bleef ik binnen, met de deuren op slot. Ik zat een stukje van het raam af in mijn stoel geparkeerd en verbeeldde me hoe die jonge jongens in hun trainingspakken eruitzagen. Ze liepen over een trottoir, met snelle tred, vol hormonen en trauma's.

Ramen

Het weer is heel mooi. Ik zit op mijn plekje aan het raam naar het komen en gaan van de mensen te kijken. Zo is het precies, bedenk ik. Er komen er een paar, en dan verdwijnen ze. Wat heeft het voor zin om nieuwe vrienden te maken als ze sterven voordat we elkaar leren kennen? Het is zwaar om steeds je zwarte kleren te moeten laten stomen voor weer een uitvaart, de ene nog voorspelbaarder dan de andere.

Ik strooi een paar kruimels van de baguette van gisteren uit voor de duiven.

Op een gegeven moment staat Colin voor zijn restaurant. Hij zwaait naar me. Ik zwaai terug.

Lucia

Ik weet nog dat mijn moeder haar bruidsjurk verknipte. Ze vertelde dat ze dat deed omdat ik Lucia moest zijn. Ik had geen zin om Lucia te zijn, dat jaar niet en andere jaren ook niet, maar mijn moeder had een goed woordje voor me gedaan bij de leraar, vertelde ze me. Aan die processie was niets meer te doen. Die verliep met mij aan het hoofd, en iedereen was blij. Zelfs mijn vader. In alle huwelijken is er een dwaas.